

Liikkumistutkimuksen 2019 tietosuojaseloste

Laatimispäivä: 22.5.2019

1. Rekisterinpitäjä

Rekisterin rekisterinpitäjä on Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä (jäljempänä HSL), y-tunnus 2274586-3.

Rekisteriasioiden yhteyshenkilö on liikennetutkija Elina Brandt.
Tutkimuksen vastuullinen johtaja on osastonjohtaja Sini Puntanen.

HSL:n tietosuojavastaava on hallintopäällikkö Antti-Pekka Röntynen.
Osoite: Opastinsilta 6 A, Helsinki, PL 100, 00077 HSL
Puhelin: HSL Asiakaspalvelu, puh. 09 4766 4000
Sähköposti: tietosuojavastaava@hsl.fi

2. Rekisterin nimi

Rekisterin nimi on Liikkumistutkimus 2019.

3. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

HSL:n tehtäviin kuuluu pääkaupunkiseudun kuntien joukkoliikenteen järjestäminen, joukkoliikenteen taksa- ja lippujärjestelmästä ja taksoista päättäminen sekä liikennejärjestelmän suunnittelu (laki pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoja ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta, 829/2009).
Liikennejärjestelmäsuunnitelma laaditaan osana Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) suunnittelua. Liikkumistutkimuksen 2019 henkilötietojen pääkäyttötarkoitus on näiden HSL:n tehtävien toteuttaminen.

HSL:n joukkoliikennelippujen hinnoittelussa siirryttiin 27.4.2019 vyöhykeperusteiseen hinnoitteluun. Lippujen hinnat eivät enää perustu kuntarajoihin, vaan Helsingin keskustan ympärille piirtyviin vyöhykkeisiin A, B, C ja D. Uudistus aiheutti HSL-alueen lippujen hintoihin ja matkustusalueisiin monenlaisia muutoksia, joilla voi olla erilaisia vaikutuksia ihmisten liikkumiseen. HSL tarvitsee tietoa ABCD-vyöhykkeiden käyttöönoton vaikutuksista liikkumistapoihin, jotta järjestelmän toimivuutta voidaan arvioida. Myös liikennejärjestelmäsuunnittelua varten tarvitaan ajantasaisia tietoja asukkaiden liikkumisesta. Liikkumistutkimuksen 2019 avulla hankitaan monipuolista ja luotettavaa tietoa siitä, miten ABCD-vyöhykkeiden käyttöönotto on vaikuttanut pääkaupunkiseudun asukkaiden liikkumistapoihin eri puolilla seutua. Tutkimuksen kohteena on pääkaupunkiseudun eli Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan 7–74-vuotias väestö. Tuloksia käytetään ABCD-vyöhykkeisiin perustuvan taksa- ja lippujärjestelmän vaikutusten arviointiin, liikennejärjestelmäsuunnitelman laatimiseen sekä liikenne-ennustemallien ylläpitoon ja kehittämiseen HSL:llä.

4. Käsittelyn oikeusperusteet

Liikkumistutkimuksessa kerättyjen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuus perustuu seuraavaan lainsäädäntöön:

- EU:n tietosuoja-asetuksen mukainen yleinen etu (GDPR art. 6 art., 1 e-kohta.), ja
- käsittely on tarpeen tutkimusta varten ja se on katsottu oikeasuhtaiseksi sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden (Suomen tietosuojalaki 1050/2018, 4 § 3-kohta).

Lainsäädännössä mainitulla "yleisellä edulla" tarkoitetaan tässä tapauksessa HSL:n lakisääteisiin tehtäviin kuuluvaa pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmän ja joukkoliikenteen suunnittelua.

5. Rekisterin tietosisältö

Rekisteröityjä ovat henkilöt, jotka on poimittu Liikkumistutkimuksen 2019 väestöotokseen.

Liikkumistutkimuksen 2019 rekisteri koostuu kolmesta osa-aineistosta, jotka sisältävät eri tyyppisiä henkilötietoja. Osa-aineistot ovat *otosaineisto*, *tutkimusaineisto* ja *puhelinnumero koodipalkintoa varten*. Alla on lueteltu kunkin osa-aineiston sisältämät tiedot tai tietotyypit ja aineiston käyttötarkoitus. Suorat tunnistetiedot on merkitty asteriskilla (*).

1. **Otosaineisto:** tiedot otoshenkilöiden tavoittamista varten

- Väestörekisterikeskuksesta saadut tiedot: nimi*, osoite*, asuinpaikan tunnus*, äidinkieli, sukupuoli, syntymäaika; 7–14-vuotiaille otoshenkilöille samassa huoneistossa asuvan huoltajan (ensisijaisesti äidin) nimi* ja äidinkieli
- Asiakastieto Oy:n ja Fonecta Oy:n rekistereistä saadut tiedot: puhelinnumero*; 7–14-vuotiaille otoshenkilöille huoltajan puhelinnumero*
- Otosaineistoa käytetään otoshenkilöiden tavoittamiseen ja vastausasteiden väestöryhmittäiseen raportointiin.

2. **Tutkimusaineisto:** vastaajan kyselyssä antamat vastaukset

- Taustatiedot: sukupuoli, ikä, kotitalouden jäsenten ikäryhmät, koulutusaste, pääasiallinen toiminta, äidinkieli, talotyyppi, kotiosoite*
- Liikkumistottumukset: eri kulkutapojen käytön tiheys, ajokortin ja auton omistus, joukkoliikennelippujen omistus
- ABCD-vyöhykkeiden vaikutukset liikkumiseen: vaikutukset joukkoliikenteen ja henkilöauton käyttöön, pyöräilyyn, kävelyyn, kuntarajan ylittäviin matkoihin ja asuinpaikan valintaan
- Tutkimuspäivän matkat: matkan lähtöpaikan ja määränpään osoitteet* ja tyypit, lähtö- ja saapumisaika, matkalla käytetyt kulkutavat, matkan pituus ja sujuvuus; automatkoilla matkustajien lukumäärä, liityntäpysäköinnin käyttö ja pysäköinnin maksullisuus
- Tutkimusaineistoa käytetään ABCD-vyöhykkeiden vaikutusten arviointiin, liikennejärjestelmäsuunnitteluun sekä liikenne-ennustemallien ylläpitoon ja kehittämiseen HSL:llä.

3. **Puhelinnumero koodipalkintoa varten**

- Puhelinnumero*
- Puhelinnumeroa käytetään Ärräkoodipalkinnon toimittamiseen vastaajalle tekstiviestillä.

Osa-aineistojen henkilötietojen säilytysajat on kuvattu kohdassa 8.

Tutkimukseen vastaaminen on vapaaehtoista, eikä vastaamatta jättäminen aiheuta seuraamuksia väestöotokseen valitulle. Tutkimuksessa kerätään vain tietoja, jotka ovat Liikkumistutkimuksen tarkoituksen kannalta tarpeellisia, ja vain tarkoituksenmukaisella tarkkuudella. Vastauksiin ei yhdistetä tietoja vastaajista mistään muista lähteistä, kuten HSL:n sisäisistä tai ulkoisista rekistereistä.

Vastaajalta kysytään hänen asuinpaikkansa ja hänen tekemiensä matkojen lähtöpaikkojen ja määränpäiden tarkat osoitetiedot, jotta paikkatietoja voidaan liikenne-ennustemallissa muuntaa uusiin aluejakoihin liikennejärjestelmän ja maankäytön muuttuessa. Aineiston analyysivaiheessa HSL:llä kaikki vastaajan antamat osoitetiedot muunnetaan koordinaattitiedoiksi.

7 vuotta täyttäneiden lasten liikkumistietoja kerätään, koska liikennesuunnittelussa pitää huomioida myös lasten liikkumistavat ja liikkumistarpeet. 7–14-vuotiaisiin otoshenkilöihin otetaan yhteyttä heidän huoltajansa kautta, jotta huoltaja voi päättää lapsen osallistumisesta tutkimukseen. Alle 18-vuotiailta vastaajilta kysytään vähemmän tietoja tutkimuksessa kuin 18 vuotta täyttäneiltä vastaajilta.

Kaikki Liikkumistutkimuksen tutkimusaineistosta tehtävät tutkimukset ovat tilastollisia tutkimuksia. Niiden kiinnostuksen kohteena eivät ole yksittäiset ihmiset, vaan erilaiset tilastolliset tunnusluvut, kuten keskiarvot, jakaumat ja niiden alueittaiset ja väestöryhmittäiset vaihtelut. Tulokset julkaistaan erilaisina taulukoina ja kaavioina, joista ei voida erottaa yksittäisen vastaajan vastauksia tai päätellä vastaajien henkilöllisyyttä.

6. Henkilötietojen käsittelijät

HSL vastaa rekisterinpitäjänä Liikkumistutkimuksen suunnittelusta, tutkimusaineiston analyysistä, tulosten raportoinnista ja tutkimusaineiston käytöstä liikenne-ennustemallissa. Tutkimuksen aineistonkeruu on ulkoistettu seuraaville tahoille:

- Feelback Oy etsii otoshenkilöiden puhelinnumerot (alihankkijana Asiakastieto Oy), painaa ja postittaa saatamateriaalit otoshenkilöille (alihankkijana Grano Oy), lähettää kutsutekstiviestit, tarjoaa tukipalvelun vastaajille ja seuraa kertyvän tutkimusaineiston määrää ja laatua
- Frantic Oy toteuttaa internet-kyselyn käyttöliittymän
- Sitowise Oy toteuttaa tutkimustietokannan, johon vastaukset tallentuvat.

Feelback Oy, Frantic Oy ja Sitowise Oy käsittelevät henkilötietoja HSL:n lukuun. Henkilöt, jotka osallistuvat henkilötietojen käsittelyyn, on sekä HSL:ssä että sen lukuun toimivissa yrityksissä nimetty erikseen.

7. Säännönmukaiset tietolähteet

Liikkumistutkimuksen väestöotos saadaan Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmästä (päätös VRK/2669/2019-2). Otoshenkilöiden puhelinnumerot haetaan Asiakastieto Oy:n ja Fonecta Oy:n rekistereistä. Tutkimusaineiston sisältämät tiedot ja koodipalkintoa varten annettu puhelinnumero ovat vastaajan itsensä antamia tietoja.

8. Henkilötietojen säilytysaika

Liikkumistutkimuksen 2019 rekisterin henkilötietoja säilytetään seuraavasti (ks. osa-aineistojen kuvaukset kohdassa 5):

1. **Otosaineisto** hävitetään maaliskuussa 2020, kun Liikkumistutkimuksen aineistonkeruu on päättynyt ja kerätyn aineiston laaduntarkastelut on tehty. Otosaineisto hävitetään sekä tutkimukseen vastanneiden että vastaamatta jättäneiden henkilöiden osalta. Vastaamatta jättäneestä henkilöstä ei tämän jälkeen ole enää jäljellä mitään henkilötietoja rekisterissä.
2. **Tutkimusaineisto** säilytetään HSL:llä vuoden 2034 loppuun asti, jonka jälkeen se anonymisoidaan ja arkistoidaan HSL:lle.
 - Liikenne-ennustemallityössä on havaittu, että yhden vuoden tutkimusaineisto ei havaintomääränsä puolesta aina riitä mallin eri osien estimointiin. Estimoinnissa pitää siksi joskus yhdistää peräkkäisten tutkimusvuosien aineistoja (esim. kolme peräkkäistä tutkimusaineistoa) havaintojen riittävyyden varmistamiseksi. Kun Liikkumistutkimuksia pyritään tekemään noin viiden vuoden välein, Liikkumistutkimuksen 2019 tutkimusaineistoa tarvitaan ennustemallityössä noin 15 vuoden ajan, eli vuoden 2034 loppuun asti.

- Tutkimusaineisto anonymisoidaan ja arkistoidaan HSL:n Liikennejärjestelmä ja tutkimukset - osastolle vuoden 2034 loppuun mennessä. Anonymisoinnissa vastaajien tietoja poistetaan ja karkeistetaan niin, että yksittäisen vastaajan tunnistaminen aineistosta estyy peruuttamattomasti.

- 3. Puhelinnumero koodipalkintoa varten** hävitetään palveluntarjoajan (Arena Interactive Oy) järjestelmistä viimeistään vuoden kuluttua koodin tilaamisesta.

9. Henkilötietojen vastaanottajat sekä tietojen säännönmukaiset luovutukset

Henkilötietoja ei luovuteta säännönmukaisesti.

HSL käsittelee henkilötietoja itse sekä hyödyntää henkilötietojen käsittelyssä HSL:n puolesta ja lukuun toimivia palveluntarjoajia. Palveluntarjoajia käytetään esimerkiksi erilaisten tutkimusten ja tarkastelujen tekemiseen tutkimusaineistosta. Henkilötietoja siirretään HSL:n lukuun toimiville palveluntarjoajille HSL:n ja palveluntarjoajan sopimien tietosuojaperiaatteiden mukaisesti.

HSL voi luovuttaa tutkimusaineistoa yksittäisissä tapauksissa pääkaupunkiseudun kunnille, valtion liikenneviranomaisille, tutkimuslaitoksille ja korkeakouluille pääkaupunkiseudun asukkaiden liikkumista ja liikennettä koskeviin tilastollisiin, tieteellisiin ja historiallisiin tutkimuksiin ja selvityksiin sekä viranomaisen suunnittelu- ja selvitystyötä varten. Luovutettavat aineistot eivät sisällä Väestörekisterikeskukselta, Asiakastieto Oy:lta tai Fonecta Oy:lta saatuja suoria tunnistetietoja, vaan ainoastaan tutkimusaineistoa, joka sisältää vastaajien itsensä antamia tietoja. Luovutettavissa aineistoissa osoitetiedot on korvattu koordinaattitiedoilla tai karkeammilla aluetiedoilla yksilöiden tunnistamisen mahdollisuuden minimoimiseksi.

Tutkimusaineiston luovutus edellyttää, että luovutuksensaaja laatii tutkimussuunnitelman, josta ilmenee aineiston käyttötarkoitus ja käsittelyaika, ja että luovutuksensaajalla on henkilötietojen käsittelylle oikeusperuste. Tutkimusaineiston luovutuksesta laaditaan HSL:n ja luovutuksensaajan välille sopimus, jossa luovutusehdot määritellään. Luovutuksensaajasta tulee luovutetun tutkimusaineiston rekisterinpitäjä.

10. Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

Rekisteriin sisältyviä henkilötietoja ei siirretä EU:n tai ETA:n ulkopuolelle.

11. Rekisterin suojauksen periaatteet

Rekisteröityjä koskevat tiedot on suojattu seuraavalla tavalla:

1. Rekisterinpitäjän ja muiden rekisterin käsittelijöiden kanssa on sovittu tietojen suojauksesta.
2. Rekisterinpitäjän työntekijät ja muut henkilöt ovat sitoutuneet noudattamaan vaitiolovelvollisuutta ja pitämään salassa henkilötietojen käsittelyn yhteydessä saamansa tiedot.
3. Rekisterin käsittelijät hoitavat rekisterin ja siihen liittyvien tietojen säilytyksen hyvän tietojenkäsittelytavan mukaisesti ja noudattavat ehdotonta vaitiolo- ja salassapitovelvollisuutta.
4. Rekisterin tietoturvasuojat sekä henkilötietojen luottamuksellisuus varmistetaan tarkoituksenmukaisin teknisillä ja hallinnollisilla toimenpiteillä hyvän tietojenkäsittelytavan mukaisesti.
5. Rekisterinpitäjä on rajannut käyttöoikeudet ja -valtuudet tietojärjestelmiin ja muihin tallennuslaitteisiin siten, että tietoja pääsevät tarkastelemaan ja käsittelemään ainoastaan niiden lainmukaisen käsittelyn kannalta tarpeelliset henkilöt. Henkilötietoja sisältävien aineistojen käyttöön ovat oikeutettuja vain ne työntekijät, joilla työnsä puolesta on oikeus käsitellä tietoja. Jokainen käyttäjä tunnistautuu järjestelmään henkilökohtaisilla tunnuksillaan, jotka annetaan käyttöoikeuden myöntämisen yhteydessä. Käyttöoikeus päättyy henkilön siirtyessä pois niistä tehtävistä, joita varten käyttöoikeus on myönnetty.

6. Tiedot kerätään tietokantoihin, jotka ovat suojattu loogisesti ja fyysisesti. Tietokannat ja niiden varmuuskopiot sijaitsevat lukituissa tiloissa ja tietoihin pääsevät käsiksi vain tietyt ennalta nimetyt henkilöt.

12. Rekisteröidyn oikeudet

Liikkumistutkimuksen 2019 aineistonkeruun aikana (26.8.–6.12.2019) vastaajalla on mahdollisuus tarkistaa häntä koskevat tiedot tutkimusaineistosta. Tutkimuksen vastaaja tunnistetaan aineistonkeruun aikana aineistosta nimen, yhteystietojen ja käyttäjätunnuksen perusteella. Kun aineistonkeruu on päättynyt, kaikkien vastaajien nimet, yhteystiedot ja käyttäjätunnukset hävitetään, joten tutkimusaineistosta ei pystytä enää luotettavasti tunnistamaan vastaajia.

Tietojen tarkistamista koskevat pyynnöt osoitetaan rekisteripitäjälle osoitteessa www.hsl.fi/tietosuoja annetun ohjeistuksen mukaisesti.

Koska Liikkumistutkimus on tieteellinen tutkimus, jossa henkilötietojen käsittelyperuste on yleistä etua koskeva tehtävä, rekisteröidyn oikeudet ovat rajoitettuja. Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle (Tietosuojavaltuutetun toimisto, puhelin vaihde: 029 5666700, sähköposti: tietosuoja@om.fi) jos rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (GDPR 77 art.).

13. Muutokset

HSL voi tehdä tähän tietosuojaselosteeseen muutoksia ilmoittamalla muutoksista Liikkumistutkimuksen verkkosivuilla osoitteessa www.hsl.fi/liikkumistutkimus2019.